

10. Ishchuk-Pazuniak N. Vsesvit vrazhen vid postaty, doli y tvoriv Dokii Humennoi, *Vybrani studii z istorii, linhvistyky, literaturoznavstva i filosofii*, Kyiv, Vyd-vo im. Oleny Telihy, 2010, pp. 247–262.
11. Kerch O. Dokiia Humenna. Rodynni albom, *Ukrainska knyha: zb nauk. statei*, Filadelfia, Kyiv, 1971, Issue 3, p. 352.
12. Kostiuk H. *U sviti idei ta obraziv: vybrane. Krytychni ta istoryko-literaturni rozдумы 1930-1980*, B.m.v., Suchasnist, 1983, 538 p.
13. Kukhar R. V. Literaturnyi portret Dokii Humennoi, *Vyzvolnyi shliakh*, 2004, Kn.4, p. 128.
14. *Lysty Dokii Humennoi do Dmytra Nytchenka* [electronic resource], mode of access: <http://www.yatran.com.ua/articles/563.html>.
15. Liaturynska O. «Velyke Tsabe» Dokii Humennoi, *Ukrainske slovo*, 1953, Ch.538, pp. 536–540.
16. Matsko V. Problematyka tvorchosti Marii Halych kriz pryzmu prochyttannia malovidomykh avtobiohrafichnykh tekstiv, *Naukovi zapysky TNPU imeni V.Hnatiuka: serii literaturoznavstvo*, Ternopil, TNPU, 2014, Vol.41, pp. 77–93.
17. Oleksandriv B. Yuvilei vydatnoi pysmennytsi (Do 70-littia Dokii Humennoi), *Zhinochyi svit*, 1974, Issue 5, pp. 5–6.
18. Pohribnyi A. *Literaturni yavnyshcha i ziavy : statii. Portrety. Syluety. Nablyzhennia*, Nizhyn, Aspekt-Polihraf, 2007. – 628 p.
19. Soroka P. *Dokiia Humenna. Literaturnyi portret*, Ternopil, 2003, 495 p.
20. Tarnavskiy O. *Literaturnyi shliakh Dokii Humennoi*, Kyiv, 1964, Issue 6, lystop.-hrud, pp.177–182.

Summary

Liudmila Dzhyhun, Tatiana Shvets

The Literary Portrait of Ukrainian Writers in Memoir Prose of Dokiia Humenna

The authors for the first time in Ukrainian literary criticism applied to the subject of the image of Dokiia Humenna's literary portrait of Ukrainian writers in prose memoir. By the specific examples the originality of creative research of writer of presentation, which is creatively modeled through the use of metaphor, stylistic figures irony, has been illustrated. The latter clearer shows the character of the writers of 1920-s. In the memoirs we can clearly observe «I» of the author in the center of the narrative, her personal experiences, associations, benchmark values. For the reader, as for the researcher, it makes possible to see and understand in the images of the writers the personality of Dokiia Humenna with her outlook, views to the world and Ukrainian literature.

Key words: *memoirs, diaries, documentary, factography, subjectivization of the narrative, stylistic figures.*

Дата надходження статті: «10» березня 2015 р.

Дата прийняття до друку: «02» квітня 2015 р.

УДК 821.161.2 (045)

ОЛЕНА КОРОТКОВА,
викладач
(м.Кривий Ріг)

Барокові мотиви у ліриці Максима Рильського

У дослідженні здійснено аналіз віршів М. Рильського в контексті західноєвропейської барокової традиції, простежено її вияв у поезії творів письменника, визначено відповідні теми, мотиви, образи, художні засоби. Представлено спробу розширити бачення творчості М. Рильського й оцінити її під новим кутом зору.

Ключові слова: *західноєвропейське бароко, мотиви, Максим Рильський.*

Постановка проблеми у загальному вигляді... Традиційно, термін «бароко» пов'язують з італійським словом barocco – «дивний, химерний, вигадливий», а також із португальським висловом regolabarrôca – «перлина неправильної форми». В наш час поняття бароко охоплює низку історико-регіональних художніх стилів європейського мистецтва XVII-XVIII століть, в яких можна виділити спільні характерні риси: тяжіння до ускладненої форми, геоцентризм зі збереженням антропоцентризму (за умови, що людина – не заміна бога, а найдосконаліше його творіння), релігійні мотиви, містицизм, прагнення поєднання краси природної і фізичної, внутрішньої і зовнішньої; передача руху, мінливості, трагічного напруження; намагання справити надзвичайне, сильне враження, що призводить до частоті декоративності, переваги форми над змістом твору.

Аналіз досліджень і публікацій... Дослідженню західноєвропейського літературного бароко присвячені праці ряду науковців, серед яких варто виділити Ж. Руссе, Д. Лихачова, О. Вальцеля, О. Дьоміна, Ю. Вішера, В. Барнера, Р. Хлодовського, Д. Чижевського, О. Безрядної тощо, які зосереджували увагу на різноманітних аспектах культурного явища.

Формування цілей статті... Предметом нашого дослідження є барокові мотиви у поезії М. Рильського, адже творчість поетів-неокласиків, до когорти яких ухвалив письменник, досі викликає значний інтерес у сучасному літературознавстві. Новизна статті полягає у розгляді творчості М. Рильського з точки зору західноєвропейської барокової традиції. Мета і завдання статті полягають у визначенні впливу барокових тенденцій на творчість письменника, їх вияву у темах, мотивах, образах, художніх засобах поезій.

Виклад основного матеріалу... Культура епохи Бароко загалом представлена поєднанням набутоків Середньовіччя і Ренесансу. Середньовічне духовне начало гармоніює з античними тілесними цінностями, що являє цілісний ідеал краси у М. Рильського, з явним переважанням земних мотивів, як-то в образі Афродіти (з циклу «Адоніс і Афродіта»): «*Ти – матері Сікстинської сестра;/ Земною, не надхмарною красою/ Ти світиш нам*» [3, 144–145]. Увага до античності з її чуттєвістю і насолодою життям наявна у багатьох творах автора: «*І молоді уста, жагою піврозкриті, – / Усе нагадує: і ранньої пори,/ І вдень, і ввечері богам несить дари*» [3, 123]. Або «*Ми принесемо богині смокви медово-солодкі,/ Темний, міцний виноград і молодих голуб'ят./ Сонце сховається в морі, троянди запахнуть п'яніше./ Руки шукатимуть рук, уст пожадливі уста...*» [3, 138]. Виразний вітаїзм М. Рильського («Молодь і вірю», «Солодкий світ!..»), захоплення життєвими радощами, що переходить подеколи у щирий епікуреїзм, межує з відходом від усього земного, втечею від світу у пошуках сенсу життя, його найвищої мети, тим самим відображаючи протиріччя барокового сприйняття: «*Я лиш оддав з низьким поклоном Доли/ Всю суєту дитячих цих утіх/ За день один в широкім чистім полі!/ Я взяв собі у Неї замість їх/ Веселий сміх, безмежне щастя волі/ І ріг – мисливський переливний ріг!*» («І шум людський, і велемудрі книги...») [4, 115], або: «*Так ви, тривожні, кличете людину/ Од буднів, од застою, од зачину/ На снігові простори верховин.*» («В буденщині процвілій і прокислій...») [4, 128].

Мистецтво доби бароко звертається до природи, але не як протипага Бога, а його досконалого творіння. Наприклад, у «Срібному сонеті» М. Рильського: «*Сонет краси гаїв і тиші зимової./ Зі сніжних рим дзвінких його зложив поет,/ Чий силует на тлі блакиті неземної/ Для тих, хто молиться, є божий силует*» [3, 244] – природа, мистецтво і Бог постають у діалектичній єдності несумісних для інших епох начал.

Барокова всеохопність, усвідомлення, що людина є лише малою ланкою у величому механізмі природи, відобразилися у рядках: «*І летить вся земля, як підвода в полях, –/ До мети, у простори незмірні...*» («Мені снилось»); «*Згадай, безумче! Світ – не тільки ти:/ Крім тебе є думки, планети, птиці...*» («Згадай, безумче...») [3, 365]. З ідеї, що людина – піщинка у безмежності всесвіту, постають настрої скепсису, розчарування, самотності, трагічного напруження, що виявляється у відповідних засобах – риторичних запитаннях, антитезах, гіперболах тощо: «*Чи я побачу вороття?/ Чи весняні здійняться мрії?*» («Спинилось літо на порозі...») [3, 256]; «*Мое життя веде мене нерівно – / То на вершини, то в яри страшні...*» («Моя царівна»); «*Життєву путь свою,/ Нерівне і хитаючись верстав я,/ І чашу мук за те належно п'ю.*» («Колісь було – чи снилось.../ Забулось – чи пройшло.../ В душі давно згубились/ Людське добро і зло») («Любов чи ні – не знаю») [3, 291]; «*В високій келії, щасливо-одинокій,/ Чернець без божества і жрець без молитов,/ Найшов я крижаний і незглибимий спокій,/Що більший над земні страждання і любов.*» («В високій келії, самотньо-таємничій...») [3, 287]. Ліричний герой у поезіях постає печальним, виснаженим, як людина Бароко, він то потерпає від мук кохання і нездійснених мрій, то шукає усамітнення з Богом. Особливо виразно мотиви суму, туги за молодістю, розпачу втрат простежуються у період «третього цвітіння»: «*Є така поезія Верлена,/ Де поет себе питає сам/ У гіркому каятті: «Шалений!/ Що зробив ти із своїм життям?»*» [3, 362]. Очевидно, йдеться про постійну внутрішню боротьбу між вільною і заідеологізованою творчістю в умовах тоталітарної системи.

Уповні естетичні бароко відповідають і формальні засоби поезій М. Рильського: терцина, октава, сонет, гекзаметр, верлібр – все це надало нового звучання українському слову.

Висновки... Таким чином, творча спадщина М. Рильського тісно пов'язана із західноєвропейською бароковою традицією, оскільки їй так само притаманні звернення до античності, до Бога, філософська всеохопність. У ліриці поета драматично єднаються любов до життєвих радощів, чуттєвих насолодта настрої самотності і туги, розпачу і ностальгії за втраченим. Витонченість, зрівноваженість форми, філігранність, афористичність, досконалий епітет ставлять творчість М. Рильського в ряд найкращих зразків західноєвропейської літератури ХХ століття.

Список використаних джерел і літератури:

1. З трудів і днів Максима Рильського / упоряд. : С. А. Гальченко, В. Л. Колесник, М. Т. Рильський, Ю. І. Шаповал. – К. : А.С.К., 2009. – 656 с.

2. Ільченко І.О. Жага: Труды і дні Максима Рильського: документальний життєпис / І. О. Ільченко. – К. : Дніпро, 1995. – 413 с.
3. Рильський М. Вибрані твори у 2 т. Вірші. Поєми / Максим Рильський. – Київ: Всеукр. держ. спец. видво «Українська енциклопедія» ім. М.П. Бажана, 2005. – Т. 1. – 605 с.
4. Рильський М. Т. Зібрання творів: у 12 томах / Максим Рильський. – К. : Наук.думка, 1984. – Том 4. – 423 с.
5. Ушкалов Л. Від бароко до постмодерну: есеї / Леонід Ушкалов. – Київ: Грані-Т, 2001. – 552 с.
6. Чижевський Д. І. Історія української літератури / Дмитро Іванович Чижевський. – К. : Академія, 2008. – 568 с.
7. Чижевський Д. І. Український літературний барок: нариси / Дмитро Іванович Чижевський. – Харків: Акта, 2003. – 460 с.

References:

1. *Z trudiv i dniv Maksyma Rylskoho*, uporiad. S. A. Halchenko, V. L. Kolesnyk, M. T. Rylskiy, Yu. I. Sharoval, Kyiv, A.S.K., 2009, 656 p.
2. Pienko I. O. *Zhaha: Trudy i dni Maksyma Rylskoho: dokumentalnyzhytteypys*, Kyiv, Dnipro, 1995, 413 p.
3. Rylskiy M. *Vybrani tvory u dvokh tomakh. Virshi. Poemy*, Kyiv, Vseukr. derzh. spets. vydvo «Ukrainska entsyklopediia» im. M.P. Bazhana, 2005, Part 1, 605 p.
4. Rylskiy M. T. *Zibrannia tvoriv: u 12 tomakh*, Kyiv, Nauk. dumka, 1984, Part 4, 423 p.
5. Ushkalov L. *Vid baroko do postmodernu: esei*, Kyiv, Hrani-T, 2001. – 552 p.
6. Chyzhevskiy D. I. *Istoriia ukrainskoi literatury*, Kyiv, Akademiia, 2008. – 568 p.
7. Chyzhevskiy D. I. *Ukrainskyi literaturnyi barok: narysy*, Kharkiv, Akta, 2003, 460 p.

Summary

Olena Korotkova

Baroque Motives in M.Rylskiy's Lyrics

The goal of the research is to make an analysis of M.Rylskiy's poetry in the contest of Western-European Baroque tradition, to trace its expression in poetry of the author's works, to identify relevant themes, motives, images and artistic means. The work is an attempt to expand the vision of the poetry of M.Rylskiy, to describe it from the new point of view.

Key words: *Western-European Baroque, motifs, Maksym Rylskiy.*

Дата надходження статті: «01» квітня 2015 р.

Дата прийняття до друку: «23» квітня 2015 р.

УДК 82.09 (477) Т.Шевченко (045)

ІВАННА КОТЯШ,

кандидат філологічних наук

(м.Рівне)

Інтерпретація постаті Т. Шевченка очима сучасників

У статті досліджено постать Тараса Шевченка з точки зору сучасних наукових поглядів, проаналізовано новий підхід до біографії та систематизовано духовні архетипи письменника. По-новому трактовано вплив Т. Г. Шевченка на творчість провідних митців української та світової культури, а також з'ясовано, яку роль відігравав письменник для розвитку нашої держави в цілому.

Ключові слова: *Тарас Шевченко, Великий Кобзар, архетип, біографія, ідентичність.*

Постановка проблеми у загальному вигляді... Дорогоцінним внеском у скарбницю української та світової культури ввійшло надбання геніального поета і художника, революціонера-демократа Тараса Григоровича Шевченка. Все своє свідоме життя він пов'язав із визвольним рухом українського народу, спрямованим проти кріпацтва і царського самодержавства. Поет став засновником нової української літератури і критичним реалістом в українському образотворчому мистецтві. Могутньою силою свого таланту він пробуджував розум і серця людей, відчайдушно закликав усіх до боротьби проти насильства, царизму і тиранії. О. Гончар зазначає: «Тарас Шевченко народився на українській землі, під українським небом, проте він належить до тих людей-світочів, що стають дорогими для всього людства і що в пошані всього людства знаходять своє безсмертя» [2, с. 43].

Аналіз досліджень і публікацій... Якщо спробувати передати зміст Шевченкового культу якоюсь однією стислою формулою, то можна узагальнити: «Шевченко – наше все». До такої категоричності та однозначності найбільше спрочинилися його найближчі за часом послідовники, українські культурні діячі другої половини XIX і початку XX століть. Саме вони, а з-поміж них Марко Вовчок, Панас Мирний, І. Франко, М. Коцюбинський, Леся Українка, М. Грушевський, С.